

Folketingets Kulturudvalg
Christiansborg
1240 København K

Kulturministeren

Kulturministeriet
Nybrogade 2
1203 København K

Tlf : 33 92 33 70
E-mail : kum@kum.dk
Web : www.kum.dk

6. december 2021

Folketingets Kulturudvalg har den 11. november, efter ønske fra Søren Søndergaard (EL) og Christian Juhl (EL), stillet mig følgende spørgsmål nr. 37 (Alm. del), som jeg hermed besvarer.

Spørgsmål:

Vil ministeren bede Nationalmuseet kommentere problematikken om tilbagelevering af kulturgenstande til disses oprindelseslande, herunder om der er behov for at udarbejde nogle overordnede retningslinjer for offentlige institutioner som udgangspunkt for at afgøre konkrete sager?

Svar:

Jeg skal indledningsvis understrege, at problematikken om tilbagelevering af kulturgenstande til disse oprindelseslande ikke er specifik for Nationalmuseet. Jeg har derfor ikke særskilt bedt Nationalmuseet om at kommentere spørgsmålet.

Det vil være forbundet med betydelige vanskeligheder at fastlægge generelle retningslinjer for afgørelse af konkrete sager om udlevering af kulturgenstande til disses oprindelseslande.

For så vidt angår genstande fra nyere tid, så har Danmark tiltrådt den såkaldte UNIDROIT-konvention om tilbagelevering og overførelse af stjålne eller ulovligt udførte kulturgenstande. Dette indebærer, at der for genstande ulovligt udført af oprindelseslandet efter 30. november 2010 findes et retskrav efter dansk ret på tilbagelevering (såfremt oprindelseslandet også har tiltrådt konventionen).

Lidt længere tilbage i tid markerer UNESCO-konvention af 14. november 1970 om midlerne til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og ejendomsoverdragelse af kulturgenstande en international skillelinje. Danmark ratificerer konventionen fra 2003, og et statsligt eller statsanerkendt museum er derfor efter museumslovens § 33 forpligtet til at tilbagelevere genstande i overensstemmelse med konventionen, hvis den er ulovligt udført af et land, som er part i konventionen, efter 2003.

Derudover markerer selve etableringen af konventionen i 1970, at det internationale samfund ønsker at sikre, at ulovlig udførsel af kulturgenstande skal forhindres, og at museer og lignende institutioner har en klar forpligtelse til at medvirke hertil. Uden at det har en specifik juridisk virkning, må man således anlægge en særlig vurdering, når det drejer sig om genstande, der måtte være udført af deres oprindelsesland efter 1970.

Før dette tidspunkt giver det i al almindelighed ringe mening at diskutere denne type sager i et juridisk perspektiv, og det er forbundet med betydelige udfordringer at fastlægge generelle principper, fordi sagerne er omfattet af så forskelligartede omstændigheder, som fx:

- Hvornår er genstanden kommet til Danmark?
- Under hvilke omstændigheder er genstanden udført af oprindelseslandet – er den erhvervet i almindelig handel eller i forbindelse med udgravninger, som lokale myndigheder har givet tilladelse til, eller hidrører den f.eks. fra plyndringer?
- Udgør den for oprindelseslandet et særlig unikt stykke kulturarv – som f.eks. de islandske håndskrifter, der blev tilbageleveret i 1970'erne?
- Er der generelt meget lidt fysisk kulturarv tilbage i oprindelseslandet, som det er tilfældet for en række af de tidligere kolonier, som Frankrig har udleveret en række museumsgenstande til for nyligt?
- Er genstanden central for den danske institutions formidling, eller har den f.eks. i mange år været udlånt til en institution i oprindelseslandet?
- Gør der sig andre særlige forhold gældende – som f.eks. igen de islandske håndskrifter, der havde befundet sig i København i flere hundrede år, men jo under den særlige omstændighed, at København i disse århundreder også havde været Islands rigshovedstad?

Ovenstående er ikke tænkt til at konkludere eller give et fyldestgørende overblik, men blot for at understrege, at jeg ikke på nuværende tidspunkt vil tage stilling til, om der er behov for overordnede retningslinjer for afgørelse af denne type sager, og om sådanne i givet fald er mulige at formulere. Jeg skal dog bemærke, at jeg har bedt mit embedsværk om at undersøge spørgsmålet nærmere med henblik på at tage stilling til mulighed og behov vedr. sådanne retningslinjer.

Ane Halsboe-Jørgensen